

Sikh Society of Michigan

Gurbani Grammar

Part- 2 of 3

Lesson #13

Grade 5

ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣ ਬਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ ॥
ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਰੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ ॥

➤ Why is the word ਕਵਣ spelled in three different ways?

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ ॥

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥੫॥

➤ Why is the word ਇਕ spelled in three different ways?

ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

➤ Why is the word ਤਿਨ spelled in two different ways?

Rule #5 (feminine words):

Generally, **sihari** is used for **feminine** words.

Example:

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥ ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ ॥

Let self-control be the furnace, and patience the goldsmith. Let understanding be the anvil, and spiritual wisdom the tools.

In the above quote, **ਮਤ (ਮਤੀ)** (intellect) is **feminine** and so there is a **sihari** as in **ਮਤਿ**. Also, **ਅਹਰਣ** (anvil) is a **feminine** word and comes with a **sihari**.

ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ ॥ ਸੁਣਿਐ ਧਰਤਿ ਧਵਲ ਆਕਾਸ ॥

Listening-the Siddhas, the spiritual teachers, the heroic warriors, the yogic masters.
Listening-the earth, its support and the Akaashic ethers.

In the above quote, **ਧਰਤ (ਧਰਤੀ)** (earth) is **feminine** and so there is a **sihari** as in **ਧਰਤਿ**.

Rule #5 examples (feminine words):

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

One Universal Creator God. The Name Is Truth. Creative Being Personified. No Fear. No Hatred. Image Of The Undying, Beyond Birth, Self-Existent. By Guru's Grace

Here, ਮੂਰਤ (from ਮੂਰਤੀ - image) is **feminine** and so there is a **sihari** with the last letter.

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

Without virtue, there is no devotional worship.

ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ ॥

I bow to the Lord of the World, to His Word, to Brahma the Creator.

Here, in the first line, ਭਗਤ (from ਭਗਤੀ - worship) is **feminine** and there is a **sihari** with the last letter. In the second line, ਸੁਅਸਤ (praise) and ਆਥ (maya) are both **feminine** and have a **sihari**.

ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ ॥

still, if the Lord does not bless you with His Glance of Grace, then who cares? What is the use?

Here, ਨਦਰ (blessing) is **feminine** and so it has a **sihari** with the last letter.

Rule #5 examples (feminine words):

ਖਿੰਥਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ ॥

Let the remembrance of death be the patched coat you wear, let the purity of virginity be your way in the world, and let faith in the Lord be your walking stick.

Here, ਜੁਗਤ (method) and ਪਰਤੀਤ (faith) are **feminine** and so they have a **sihari** with the last letter.

ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇ ਕੈ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੇਇ ॥

with a good name and reputation, with praise and fame throughout the world

Here, ਕੀਰਤਿ refers to ਕੀਰਤੀ (praise) which is **feminine** and so it has a **sihari** with the last letter.

ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ ॥

Even these are Your Gifts, O Great Giver!

Here, ਦਾਤ (gift) is **feminine** and so there is a **sihari** with the last letter.

Rule #5 examples (feminine words):

ਜੈਸੀ **ਤਰੁਣਿ** ਭਤਾਰ ਉਰਝੀ ਪਿਰਹਿ ਸਿਵੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਾਲ ਦੀਜੈ ॥

Like the wife, who is bound by love to her husband, and serves her beloved - like this, give your heart to the Beloved Lord.

ਤਰੁਣ ਤੇਜੁ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਮੁਖੁ ਜੋਹਹਿ ਸਰੁ ਅਪਸਰੁ ਨ ਪਛਾਣਿਆ ॥

In the heat of youthful passion, you look with desire upon the faces of other men's wives; you do not distinguish between good and evil.

Here, in the first line, **ਤਰੁਣ** (woman) is **feminine** and there is a **sihari** with the last letter. In the second line, **ਤਰੁਣ** (youth) is **masculine** and does **not** have a **sihari**.

ਗੁਣ **ਕਾਮਣ** **ਕਾਮਣਿ** ਕਰੈ ਤਉ ਪਿਆਰੇ ਕਉ ਪਾਵੈ ॥੬॥

she charms her Beloved with her virtue, and so obtains Him. ||6||

Here, the first **ਕਾਮਣ** (people who charm) is **masculine** and the second **ਕਾਮਣ** is **feminine** and so it has a **sihari** with the last letter.

Rule #6 (Preposition - Sihari):

Generally, **prepositions** are recognized with a **sihari** before the last letter of the word. There are a few exceptions.

Example:

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ ॥

Everyone is subject to His Command; no one is beyond His Command.

Here **ਅੰਦਰ** (within) is **preposition** and so there is a **sihari** with the last letter.

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਉਚਾ ਥਾਉ ॥ ਉਚੇ ਉਪਰਿ ਉਚਾ ਨਾਉ ॥

Great is the Master, High is His Heavenly Home. Highest of the High, above all is His Name.

Here **ਉਪਰ** (above) is **preposition** and so there is a **sihari** with the last letter.

Here is a list of few prepositions with sihari:

ਅੰਤਰਿ, ਬਾਹਰਿ, ਸੰਗਿ, ਵਲਿ, ਮਹਿ, ਪਾਸਿ, ਨਾਲਿ, ਨਿਕਟਿ, ਹੇਠਿ, ਮੰਝਾਰਿ, ਤੁਲਿ, ਸਾਥਿ, ਨਜੀਕਿ

Rule #6 examples (Preposition):

ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ ॥

Within the mind are gems, jewels and rubies, if you listen to the Guru's Teachings, even once.

Here ਵਿਚ (within) is **preposition** and so there is a **sihari** with the last letter.

ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

and even if you were known throughout the nine continents and followed by all,

Here ਨਾਲ (with) is **preposition** and so there is a **sihari** with the last letter.

ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ ॥੨੩॥

-these are not even equal to an ant, who does not forget God. ||23||

Here ਤੁਲ (equal) is **preposition** and so there is a **sihari** with the last letter.

Note that the word ਤੁਲ is used below and has an **aunkar**. It is used as a **noun** and the meaning is scale or a balance.

ਅਮੁਲੁ ਧਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਦੀਬਾਣੁ ॥ ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ ॥

Priceless is the Divine Law of Dharma, Priceless is the Divine Court of Justice. Priceless are the scales, priceless are the weights.

Rule #6 examples (Preposition):

ਸਚੀ ਬੈਸਕ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੰਗਿ ਜਿਨ ਸੰਗਿ ਜਪੀਐ ਨਾਉ ॥

The true society is the company of those who meditate on the Name of the Lord.

ਤਿਨ੍ਹ ਸੰਗਿ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਚਈ ਨਾਨਕ ਜਿਨਾ ਆਪਣਾ ਸੁਆਉ ॥੨॥

Do not associate with those, O Nanak, who look out only for their own interests. ||2||

Here, the first three **ਸੰਗ** (with) are **prepositions** and they have **sihari** with the last letter. The fourth **ਸੰਗ** (companionship) is a **noun** and so it does **not** have a **sihari**.

ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਬੀਚਾਰਿ ਮਨ ਗੁਣ ਵਿਚਿ ਗੁਣੁ ਲੈ ਸਾਰਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

Subdue your ego, and contemplate Him in your mind; gather in the virtues of the Sublime, Virtuous Lord. ||1||Pause||

ਵਿਚੁ ਨ ਕੋਈ ਕਰਿ ਸਕੈ ਕਿਸ ਥੈ ਰੋਵਹਿ ਰੋਜ ॥

No one can then serve as your intermediary. Unto whom can we turn and cry?

Here, in the first quote **ਵਿਚ** (within) is **preposition** and so has a **sihari** with the last letter. The next quote also has the word **ਵਿਚ** (intermediary) but it is **not** a **preposition** and so does **not** have a **sihari**.

Rule #7 (Implied Preposition - Sihari):

Sihari with the last letter of a **noun** represents any one of several **prepositions** such as ਨੇ, ਰਾਹੀ, ਦੁਆਰਾ, ਤੋਂ, ਵਿਚ, ਉਪਰ, ਅੰਦਰ.

Example:

ਮੰਨੈ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ ॥

The path of the faithful shall never be blocked.

Here, ਮਾਰਗ has a **sihari** with the last letter. It is interpreted as ਮਾਰਗ ਵਿਚ.

ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਬਸਹੁ ਮਨਿ ਆਇ ॥

Take pity upon me, and abide within my mind;

Here, ਮਨ has a **sihari** with the last letter. So it is interpreted as ਮਨ ਵਿਚ.

ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ ॥ ਓਅੰਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤਿ ॥

From Ongkaar, the One Universal Creator God, Brahma was created. He kept Ongkaar in his consciousness.

Here, the first ਓਅੰਕਾਰ has a **sihari** with the last letter. It is interpreted as ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ. It means from Vaheguru, Brahma was created. The second ਓਅੰਕਾਰ has a **aunkar** with the last letter. It is a **noun, singular** and **masculine**. It is referring to Vaheguru.

Rule #7 examples (Implied Preposition):

ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ ॥ ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥

The Transcendent Lord has given me His support. The house of pain and disease has been demolished.

Here, ਪਰਮੇਸਰ has a **sihari** with the last letter and so it is interpreted as ਪਰਮੇਸਰ ਨੇ.

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਮੇਰੀ ਰਾਖਿ ਲਈ ॥

The Perfect Guru has saved me.

Here, ਗੁਰ has a **sihari** with the last letter. The meaning is ਪੂਰੈ ਗੁਰੁ ਨੇ.

ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੇਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ ॥

He alone has the Power in His Hands. He watches over all.

Here, ਹਥ has a **sihari** with the last letter. The meaning is ਹਥ ਵਿਚ.

ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ ॥

No paper, no pen, no scribe

Here, ਕਾਗਦ has a **sihari** with the last letter. It is interpreted as ਕਾਗਦ ਉੱਪਰ.

Rule #8 (Two action words):

Sihari is used on the **first** action word before another action word.

Example:

ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭੁ ਪੇਖਨ ਕਾ ਚਾਉ ॥

Listening continually to Your Name, O Beloved God, I yearn to behold You.

Here, both **ਸੁਣ** have a **sihari** with the last letter. This is interpreted as **ਸੁਣ ਕੇ**. The second action is ‘ਪੇਖਨ ਕਾ ਚਾਉ’ .

ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਕਰਹਿ ਆਹਾਰੁ ॥

Speaking falsehood, they take their food.

Here, **ਬੋਲ** has a **sihari** with the last letter. It is interpreted as **ਬੋਲ ਕੇ**. The second action verb is **ਕਰਹਿ** .

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ ਜਿਵ ਤਿਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ॥

Having created the creation, He watches over it Himself, by His Greatness.

Here, **ਕਰ** has a **sihari** with the last letter. It is interpreted as **ਕਰ ਕੇ**. The second action verb is **ਵੇਖੈ** .

Rule #8 examples (Two action words):

ਸੁਣਿ ਵਡਾ ਆਖੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

Hearing of His Greatness, everyone calls Him Great.

Here, **ਸੁਣ** (listen) has a **sihari** with the last letter. It is interpreted as **ਸੁਣ ਕੇ**. Note that there are two action **verbs** in this quote. The first action is **ਸੁਣ ਕੇ**. The next action is **ਆਖਦੇ ਹਨ**.

ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ ॥

You shall harvest what you plant.

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥੨੦॥

O Nanak, by the Hukam of God's Command, we come and go in reincarnation. ||20||

Here, **ਬੀਜ** (plant) has a **sihari** with the last letter. It is interpreted as **ਬੀਜ ਕੇ**. The first action is **ਬੀਜ ਕੇ**. The next action is **ਖਾਵੇਂਗਾ**.

ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ ॥

Many have spoken of Him over and over again, and have then arisen and departed.

Here **ਕਹ** (say) has a **sihari** with the last letter. This is interpreted as **ਕਹਿ ਕੇ**. The next action is **ਉਠ ਕੇ ਜਾਣਾ**.

Rule #9 (Adjectives - Sihari):

Sihari is used for **adjectives** that describe a **feminine noun**.

Example:

ਸੁੰਦਰਿ ਸੁਜਾਣਿ ਚਤੁਰਿ ਬੇਤੀ ਸਾਸ ਬਿਨੁ ਜੈਸੇ ਤਨਾ ॥

So beautiful, so wise, so clever and knowing; still, without the breath, it is just a body.

Here, **ਸੁੰਦਰ**, **ਸੁਜਾਣ** and **ਚਤੁਰ** are **adjectives** describing **ਬੇਤੀ** (one who knows). Also, they are **feminine** words as they have a **sihari** and the hint is from the word **ਬੇਤੀ**.

ਚੰਚਲਿ ਸੰਗਿ ਨ ਚਾਲਤੀ ਸਖੀਏ ਅੰਤਿ ਤਜਿ ਜਾਵਤ ਮਾਇਆ ॥

Maya is fickle, and does not go with you, O my companion; in the end, it will leave you.

Here, **ਚੰਚਲ** is **adjective** describing **ਮਾਇਆ**. It has a **sihari** with the last letter.

ਨਿਰਗੁਨਿ ਕਰੂਪਿ ਕੁਲਹੀਣ ਨਾਨਕ ਹਉ ਅਨਦ ਰੂਪ ਸੁਆਮੀ ਭਰਤ ॥੨॥੩॥

I am worthless, ugly and of low birth, O Nanak, but my Husband Lord is the embodiment of bliss. ||2||3||

Here, **ਨਿਰਗੁਨ** and **ਕਰੂਪ** are **adjectives** Guru ji is humbly describing himself. They have **sihari** with the last letters.

Rule #9 examples (Adjective):

ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥

Neither death nor deception comes to those,

Here, **ਓਹਿ** is an **adjective** (also pronoun) referring to some people. It has a **sihari** with the last letter. **It is used when the noun is plural.**

ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ ॥

What was that season, and what was that month, when the Universe was created?

Here, **ਕਵਣੁ** is **adjective** describing **ਰੁਤੀ**. It has a **sihari** with the last letter.

ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ ॥

But the One who wrote these Words of Destiny-no words are written on His Forehead.

Here, **ਏਹ** is an **adjective** (also pronoun) referring to words about our future on our forehead. It has a **sihari** with the last letter. **It is used when the noun is plural.**

Rule #10a (Specified numbers):

Many words that are **numbers** have a **sihari** with the last letter. This can also come under classification of **Adjectives**.

Example:

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ **ਤਿਨਿ** ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

The One Divine Mother conceived and gave birth to the three deities.

Here, **ਤਿਨ** is a **number** and has a **sihari** with the last letter.

ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ ॥ ਸੁਣਿਐ **ਅਠਸਠਿ** ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ॥

Listening-truth, contentment and spiritual wisdom. Listening-take your cleansing bath at the sixty-eight places of pilgrimage.

Here, **ਅਠਸਠ** is a **number** and has a **sihari** with the last letter.

Here is a list of few numbers with sihari:

ਦੁਇ, ਤੀਨਿ, ਚਾਰਿ, ਪੰਜਿ, ਸਠਿ, ਸਤਰਿ, ਬਹਤਰਿ, ਕਰੋੜਿ, ਕੋਟਿ,

Rule #10a examples (Specified numbers):

ਇਕ ਅਰਦਾਸਿ ਭਾਟ ਕੀਰਤਿ ਕੀ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਰਾਖਹੁ ਸਰਣਾਈ ॥੪॥੫੮॥

Keerat the poet offers this one prayer: O Guru Raam Daas, save me! Take me into Your Sanctuary! ||4||58||

Here, **ਇਕ** is a **number** and has **no sihari** with the last letter. It is used as an **adjective** for the noun **ਅਰਦਾਸ**. Since **ਅਰਦਾਸ** is **feminine**, there is **no sihari** with the last letter of **ਇਕ**.

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥੬॥

The Guru has given me this one understanding: there is only the One, the Giver of all souls. May I never forget Him! ||6||

Here, the first **ਇਕ** is a **number** and is an **adjective** describing **ਬੁਝਾਈ**. So it does not have a **sihari** with the last letter. The second **ਇਕ** is an adjective describing **ਦਾਤਾ** which is **masculine**, **singular** and **noun**. So it has an **aunkar**.

Rule #10a examples (Specified numbers):

ਚਾਰਿ ਪਾਵ ਦੁਇ ਸਿੰਗ ਗੁੰਗ ਮੁਖ ਤਬ ਕੈਸੇ ਗੁਨ ਗਈਹੈ ॥

With four feet, two horns and a mute mouth, how could you sing the Praises of the Lord?

Here, ਚਾਰ is a **number** and has a **sihari** with the last letter.

The following quote also has ਚਾਰ but it does not have a sihari and so it is **not** a number. It means beautiful.

ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ ॥

Some sing of His Glorious Virtues, Greatness and Beauty

ਕਈ ਕੋਟਿ ਹੋਏ ਪੁਜਾਰੀ ॥

Many millions are His devotees.

Here, ਕੋਟ (10 million) is a **number** and has a **sihari** with the last letter.

Note that ਕੋਟ also means fort as in the following quote:

ਲੰਕਾ ਸਾ ਕੋਟੁ ਸਮੁੰਦ ਸੀ ਖਾਈ ॥

A fortress like that of Sri Lanka, with the ocean as a moat around it

Here ਕੋਟ is **masculine** and **singular** and has an **aunkar** with the last word.

Rule #10b (Unspecified number):

A number that is **an unspecified quantity** follows the same rule as that for a number which is fixed.

Example:

ਇਕਿ ਘਰਿ ਆਵਹਿ ਆਪਣੈ ਇਕਿ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਪੁਛਹਿ ਸੁਖ ॥

Some have returned to their homes, and meeting their relatives, they ask about their safety.

Here, ਇਕਿ used twice is a **number** and so has a **sihari** with the last letter. **Note that ਇਕਿ here refers to not one but few (unspecified) people.**

ਇਕਿ ਦਾਤੇ ਇਕਿ ਭੇਖਾਰੀ ਜੀ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣਾ ॥

Some are givers, and some are beggars. This is all Your Wondrous Play.

Here also, ਇਕਿ used twice is a **number** and so has a **sihari** with the last letter. **Note that ਇਕਿ here refers to not one but few (unspecified) people.**

Rule #10b examples (Unknown number):

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ **ਇਕਿ** ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ ॥

Some, by His Command, are blessed and forgiven; others, by His Command, wander aimlessly forever.

Here, **ਇਕ** is a **number** and so has a **sihari** with the last letter. It is referring to few people as a group (collective noun).

ਹਿਕਨੀ ਲਦਿਆ **ਹਿਕਿ** ਲਦਿ ਗਏ **ਹਿਕਿ** ਭਾਰੇ ਭਰ ਨਾਲਿ ॥

Some are getting on board, and some have already set out; some are weighed down with their loads.

Here, **ਹਿਕ** means some (people). It has a **sihari** with the last letter.

ਅਵਰਿ ਜਤਨ ਕਰਿ ਰਹੇ ਬਹੁਤੇਰੇ ਤਿਨ ਤਿਲੁ ਨਹੀ ਕੀਮਤਿ ਜਾਨੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥

People make all sorts of other efforts, but they have no value at all. ||Pause||

Here, **ਅਵਰਿ** means other (efforts). It has a **sihari** with the last letter. How many efforts, we do not know.

Summary:

Rule #5: **Sihari** is used for **feminine** words.

Rule #6: **Prepositions** are recognized with a **sihari** before the last letter of the word.

Rule #7: **Sihari** represents several **implied prepositions** such as ਨੇ, ਰਾਹੀ, ਦੁਆਰਾ, ਤੋਂ, ਵਿਚ, ਉਪਰ, ਅੰਦਰ.

Rule #8: **Sihari** is used on the **first** action word before another action word.

Rule #9: **Sihari** is used for **adjectives** that describe a **feminine noun**.

Rule #10a: Many words that are **numbers** have a **sihari** with the last letter.

Rule #10b: **Quantity** that has **no fixed number** has a **sihari** at the end.

Guidelines:

- Identify nouns, adjectives, verbs and prepositions based on definition.
- Ask the question using the word ‘ਮੇਰਾ’ or ‘ਮੇਰੀ’ to identify if a noun is masculine or feminine.
- If still not clear, use the Punjabi dictionary to find if the noun is masculine or feminine.
- Check the meaning of the quote from Prof Sahib Singh’s ‘Darpan’ and confirm if the word is a noun, adjective, verb or preposition.

Exercise:

1. ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ **ਹੁਕਮੁ** ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ **ਹੁਕਮਿ** ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥
ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ **ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ** ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ ॥

Explain why the word **ਹੁਕਮ** in the first line has an aunkar and the same word in the next two lines has no aunkar. Write the rule number that is applicable here. Also, explain the meaning of the shabad **in your own words**.

2. Here are several lines from different pauris of Anand Sahib.

ਮਨਹੁ ਕਿਉ ਵਿਸਾਰੀਐ ਏਵਡੁ ਦਾਤਾ ਜਿ **ਅਗਨਿ ਮਹਿ** ਆਹਾਰੁ ਪਹੁਚਾਵਏ ॥

ਹਰਿ **ਰਾਸਿ** ਮੇਰੀ ਮਨੁ ਵਣਜਾਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਰਾਸਿ ਜਾਣੀ ॥

ਹਰਿ ਆਪਿ ਅਮੁਲਕੁ ਹੈ ਮੁਲਿ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥

ਮੁਲਿ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ਕਿਸੈ ਵਿਟਹੁ ਰਹੇ ਲੋਕ ਵਿਲਲਾਇ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ **ਸ੍ਰਿਸਟਿ** ਕਾ ਮੂਲੁ ਰਚਿਆ ਜੋਤਿ ਰਾਖੀ ਤਾ ਤੂ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਆ ॥੩੩॥

Explain why the words in **RED** above have a sihari with the last letter. Write the rule number that is applicable here. Also, explain the meaning of each of these lines **in your own words**.

Exercise:

3. ਗਾਵੈ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ ॥
ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ ॥
ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ ॥ ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥

Explain why the words in **RED** above have a sihari with the last letter. Write the rule number that is applicable here. Also, explain the meaning of each of these lines **in your own words**.

4. Below are several lines from Japji Sahib:

ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ ॥
ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥
ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥੬॥

ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ ॥ ਤਾ ਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥
ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥ ਜਿਨ ਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥

Write the rule number for the words in **RED** above.

Exercise:

5. Below are several lines from different banis:

ਕਈ ਕੋਟਿ ਹੋਏ ਪੂਜਾਰੀ ॥
ਕਈ ਕੋਟਿ ਆਚਾਰ ਬਿਉਹਾਰੀ ॥

ਸੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ ॥

ਇਕਿ ਦਾਤੇ ਇਕਿ ਭੇਖਾਰੀ ਜੀ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣਾ ॥

ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਹੋਵੈ ਹਿਰਦੈ ਤਿਨਾ ਸਮਾਣੀ ॥

Explain why the words in **RED** above have a sihari with the last letter. Write the rule number that is applicable here. Also, explain the meaning of each of these lines **in your own words**.

Exercise:

6. Below is the hukumnama taken from SGGS. Explain why the words in **RED** have a sihari. Write the rule number that is applicable.

ਮੈ ਮਨਿ ਵਡੀ ਆਸ ਹਰੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵਾ ॥
ਹਉ ਜਾਇ ਪੁਛਾ ਅਪਨੇ ਸਤਗੁਰੈ ਗੁਰ ਪੁਛਿ ਮਨੁ ਮੁਗਧੁ ਸਮਝਾਵਾ ॥
ਭੂਲਾ ਮਨੁ ਸਮਝੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਦਾ ਧਿਆਏ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਸੋ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਚਿਤੁ ਲਾਏ ॥੧॥
ਹਉ ਸਭਿ ਵੇਸ ਕਰੀ ਪਿਰ ਕਾਰਣਿ ਜੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਸਾਚੇ ਭਾਵਾ ॥
ਸੋ ਪਿਰੁ ਪਿਆਰਾ ਮੈ ਨਦਰਿ ਨ ਦੇਖੈ ਹਉ ਕਿਉ ਕਰਿ ਧੀਰਜੁ ਪਾਵਾ ॥
ਜਿਸੁ ਕਾਰਣਿ ਹਉ ਸੀਗਾਰੁ ਸੀਗਾਰੀ ਸੋ ਪਿਰੁ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਅਵਰਾ ॥
ਨਾਨਕ ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਸੋਹਾਗਣਿ ਜਿਨਿ ਪਿਰੁ ਰਾਵਿਅੜਾ ਸਚੁ ਸਵਰਾ ॥੨॥
ਹਉ ਜਾਇ ਪੁਛਾ ਸੋਹਾਗ ਸੁਹਾਗਣਿ ਤੁਸੀ ਕਿਉ ਪਿਰੁ ਪਾਇਅੜਾ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ॥
ਮੈ ਉਪਰਿ ਨਦਰਿ ਕਰੀ ਪਿਰਿ ਸਾਚੈ ਮੈ ਛੋਡਿਅੜਾ ਮੇਰਾ ਤੇਰਾ ॥
ਸਭੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਜੀਉ ਕਰਹੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਭੈਣੇ ਮਿਲੀਐ ॥
ਆਪਨੜਾ ਪ੍ਰਭੁ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਜੋਤੀ ਰਲੀਐ ॥੩॥
ਜੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਮੈ ਦੇਇ ਸਨੇਹਾ ਤਿਸੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਪਣਾ ਦੇਵਾ ॥
ਨਿਤ ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਸੇਵ ਕਮਾਵਾ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਪਾਣੀ ਢੋਵਾਂ ॥
ਨਿਤ ਨਿਤ ਸੇਵ ਕਰੀ ਹਰਿ ਜਨ ਕੀ ਜੋ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਣਾਏ ॥
ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੁ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਆਸ ਪੁਜਾਏ ॥੪॥
ਗੁਰੁ ਸਜਣੁ ਮੇਰਾ ਮੇਲਿ ਹਰੇ ਜਿਤੁ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਾ ॥
ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਹੁ ਹਰਿ ਗੋਸਟਿ ਪੂਛਾਂ ਕਰਿ ਸਾਂਝੀ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਾਂ ॥
ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਨਿਤ ਨਿਤ ਸਦ ਹਰਿ ਕੇ ਮਨੁ ਜੀਵੈ ਨਾਮੁ ਸੁਣਿ ਤੇਰਾ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਤੁ ਵੇਲਾ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਮਰਿ ਜਾਇ ਜੀਉ ਮੇਰਾ ॥੫॥
ਹਰਿ ਵੇਖਣ ਕਉ ਸਭੁ ਕੋਈ ਲੋਚੈ ਸੋ ਵੇਖੈ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਵਿਖਾਲੇ ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਸੋ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਦਾ ਸਮਾਲੇ ॥
ਸੋ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਮਾਲੇ ਜਿਸੁ ਸਤਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਮੇਰਾ ਮਿਲਿਆ ॥
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜਨ ਹਰਿ ਇਕੇ ਹੋਏ ਹਰਿ ਜਪਿ ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਰਲਿਆ ॥੬॥੧॥੩॥